

Zsennyei Műhely 35

Kiállítás a Design Terminálban

■ A kiállítás a múlt évtizedekben folyó szakmai útkezesést, kapcsolatrendszert, egy elmúlt korszak tervezőinek munkálkodását, a politikai rendszerváltás éveit, s a jelenkort, benne a fiatal tervezői gondolkodást, a design értékeinek állandóságát dokumentálta.

A két nemzedék egymásra épülő szakmai felfogását és törekvését négy szakaszban (A Zsennyei Műhely születése és majdnem 23 éve; A Diák Zsennyei Műhely (DZSEM) öt éve; Olaszliszka három éve; A Nemzetközi Zsennyei Design Workshop öt éve) mutatuk be.

Az 1970-es években a magyar formatervezők egy csoportjának elemző munkája fontos szerepet játszott a formatervezés helyének és szerepének tisztázásában. Az akkor néhány évtizedet megélt új tervezőművészeti szakterületnek nem volt még hazai művészettörténeti szakirodalma, elemzése és értékelése. A tervezők maguk fogalmazták meg, hogy a design milyen szerepet játszik a vizuális művészetek területén. Cserny József kollégánk javasolta, hogy a különböző nemzetiségű országok formatervezői lépjenek egymással kapcsolatba, s közösen alakítsák ki véleményüket a design elméleti és gyakorlati kérdéseiben. 1978-ban rendeztük meg az első találkozót egy megadott témában (*Design a művészetek rendszerében*), amelynek vitaindító tanulmányát Jancsó Miklós kollégánk írta.

Az ő kezdeményezésével jött létre a Zsennyei Műhely, melynek tagjai: Jancsó Miklós, Cserny József, Demjén Imre, Kelemen József, s jómagam voltunk.

Az akkori szocialista országokból, így a messzi keletről érkezők számára Zsennye jelentette a szakmai információs csatornát. A Műhely tehát katalizátor szerepet töltött be, a különböző régiókból érkező formatervezők, képzőművészek, építészek és teoretikusok számára, akik itt találkoztak.

Az egykori Szovjetunió 15 tagköztársaságának formatervezői, akik otthon jóformán nem látták egymást, a Műhely égisze alatt tudtak, s mertek egymással beszélgetni, és nemcsak szakmai kérdésekről, hanem

gyakran társadalmi problémákról is. A Zsennyei Műhely közel volt a vasfüggönyhöz, mely felett a szabadság fuvallata is érződött. A Műhely nem vállalt politikai szerepet, de akaratlanul is politikai szelepként működött. Nyitott volt a társművészetek és tudományok, a világ felé, meghatározó vonulata volt a környezetvédelem kérdése, s az ökológia, amit az alapító okirat is tanúsít.

A Zsennyei Műhely karaktere, munkaformája. Az első években gyakran szegeztek nekünk azt a kérdést, hogy elméleti vagy gyakorlati fórum-e a Zsennyei Műhely. E kérdésben, ha nem is nyíltan, de benne foglaltatott az is, hogy ha elméleti, akkor talán helyesebb lenne teoretikus szakembereket, művészettörténészeket hívni, hiszen a formatervezők – köztudomásúan – csak a műhelyeikben vannak otthon. Úgy véltük, hogy az első tíz évben sikerült átvágnunk ezt a gordiuszi csomót. Zsennyén a formatervezői kapcsolat szakelméleti kérdéseivel foglalkoztunk. A formatervezés gyakorlata nem volt központi témája a Műhelynek, a mi értelmezésünk szerint a formatervezők tevékenysége, mozgása a társadalomban, a gazdaságban és a kultúrában – hatékonysága, vagy akár a hatástalansága mind a tervezői gyakorlatban merül fel.

De ha minderről beszéltünk, és megkíséreltük általánosítani, fogalmi szintre emelni a megbúvó tendenciákat, akkor már az elmélet szintjén voltunk. A művészeti és tudományos gondolkodásban az általánosításoknak kettős jellege van: egyrészt az illető tárgy – jelen esetben a design – lényeges mozzanatait kell helyesen tükrözniük, s fogalmi szintre emelniük, másrészt mindennek a gyakorlatra kell irányulnia, ezt kell elősegítenie.

A Műhely munkaformája ezt a célt szolgálta. Egy héten át átlagosan harmincöt-negyven, különböző nemzetiségű tervező, majd teoretikus foglalkozott egy témával, amelyet az előző évi Műhely résztvevői ajánlottak. Így a témák tükrözték a design gyakorlatát érintő, mindenkor aktuális társadalmi problémákat.

Az előadásokat viták követték, a résztvevők bemutatták munkájukat, életüket és országaik jellegzetességeit. De maradt idő sétákra, beszélgetésekre, kikapcsolódásra, közös kreatív játéokra is.

A nyolcvanas évek közepétől a nyugat-európai országok tervezőinek érdeklődése révén Ausztriából, Finnországból, Nagy-Britanniából, Izraelből, Svédországból stb. fogadtunk résztvevőket.

A Zsenyei Műhely munkájáról számos publikáció jelent meg itthon és külföldön, ezek közül az 1987-ben és az 1996-ban megjelent könyveink adnak kimerítő, tartalmi információt.

Az 1989-től, Európában végbement változások átformálták a szocialista országok politikai és társadalmi rendszerét, a Zsenyei Műhely formája is átalakult.

DZSEM. A Műhely kiegészült egyetemi hallgatókkal – Demjén Imre vezetésével önállóan szerveződött meg – Diák Zsenyei Műhely néven (DZSEM), amely öt évig élt tovább. Ezek a rendezvények hasonló szellemben folytak, kifejezve a fiatalok gondolkodását, de egyre több gyakorlati programot felvállalva, kísérletező munkát végeztek.

Zsenyei Nemzetközi Design Workshop (Olaszliszka) 2005–2007. Néhány év kihagyás után a kutatóegyetemékké formálódott műszaki és művészeti egyetem programjaihoz igazodva a Műhely Olaszliszkan kapott új lendületet.

2005-ben a Csiky Tibor emlékére állított szobor avatásán részt vevő Cserny Józsefet a településen található tárgyi emlékek ébresztették rá, hogy ez a térség korábban meghatározó szerepet töltött be az ország szellemi életében. Úgy vélte, hogy az egykori

szellemi közösséget keltsük életre, és folytassuk a Zsenyei Műhelyt az egyetemi kutatómunkához kapcsolódóan: szervezzünk workshopokat. A 2005-ben megtartott első rendezvénybe bekapcsolódtak művészeti és műszaki egyetemi hallgatók, sőt a szervezésben és a rendezésben is komoly szerepet vállaltak.

Programok: szekciók. A község turizmusprogramjához csatlakozott a Turizmus és szabadidő szekció. Olaszliszka teljes külső területe, az erdőterületekkel, kultúrtáj, a természeti elemek dominanciájával.

A Traktér szekció célja a falu kulturális arculatának kutatása és a jövőbeni lehetséges komplex képének újrainterpretálása. A falu majd ezeréves történetének elemzése a hely különlegességeit, jellegzetes motívumait fedte fel a tervezés számára. A templom története, szimbolikája, a falu címere alkalmas a község arculatának fejlesztésére.

A Faluközpont szekció célja a faluközpont funkcionális integrálása a falu és a régió meglévő kulturális, építészeti struktúrájába. Olaszliszka sajtóságos földrajzi helyzetéből fakadóan különleges helyet foglal el a térségben. A község tervei szerint a közeljövőben egy új faluközpont létesül.

A Regionális termékfejlesztés szekció célja a faluban és a környékén fellelhető manufaktúrák, kézművesek tárgyi kultúrájának megismerése, a lehetőségek feltárása.

Zsenyei Nemzetközi Design Workshop 2008–2012 (Zsenye). A Műhely 2008-tól ismét a Zsenyei Alkotóházban kapott helyet, résztvevői hazai és külföldi tervezők, egyre nagyobb számban egyetemi hallgatók. Vezetője Zalavári József. Az egy-egy hétig tartó közös munkát dokumentálva a *Design Hét*-rendezvények keretében mutattuk be. A kiállításon látható táblák öt év munkáját reprezentálták. A Műhely kijelölt fő kutatási területei: design és kézművesség, design és iparművészet; design és művészet; a designer és a mérnök; a design és a környezet; design és kultúra, a design filozófiája; globális-lokális-glokális.

LELKES PÉTER
tervezőművész

(*Zsenyei Műhely 35. Design Terminál, Budapest, 2013. május 17–26.*)

**Zsenyei Műhely 35
című kiállítás (részlet) /
Detail of the exhibition
Zsenye Design
Workshop, 35**

*Design Terminál,
Budapest, 2013 /
Design Terminal,
Budapest, 2013*

